

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.4.2>

ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Трунова Галина Анатоліївна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
старша наукова співробітниця відділу проблем цивільного, трудового і
підприємницького права
Інституту держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України

Стаття присвячена аналізу проблем чинного законодавства та правозастосовної практики щодо соціального захисту ветеранів війни.

Досліджено положення чинного законодавства та міжнародно-правових актів щодо соціального захисту учасників бойових дій. Проаналізовано норми Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який унормовує конституційні гарантії забезпечення права ветеранів війни на соціальний захист. Наголошено на безсистемності та застарілості окремих положень зазначеного Закону.

Акцентовано увагу на термінологічній проблемі підміни категорії «права» на окремі види соціального забезпечення для ветеранів війни категорією «пільги». Категорія «соціальна пільга» як вид соціального забезпечення притаманна пострадянському простору та покликана забезпечувати найбільш вразливі верстви населення для їх життєзабезпечення. Наголошено, що термінологічні неточності не повинні впливати на можливість реалізації ветеранами війни права на соціальний захист.

Проаналізовано проєкти нормативно-правових актів щодо ветеранської політики та встановлення нормативів робочих місць для ветеранів, зроблено висновки та запропоновані окремі рекомендації щодо їх удосконалення. Наведено досвід інших держав щодо соціальної реінтеграції та працевлаштування ветеранів. Наголошено на необхідності узгодження програм підтримки працевлаштування ветеранів війни з іншими програмами, стратегіями соціального, економічного та екологічного розвитку.

Акцентовано увагу на важливості забезпечення актуальної статистики потреб ветеранів війни та функціонування відповідних державних інституцій зі збору даних. Також підкреслено необхідність врахування майбутніх соціальних ризиків щодо потреб ветеранів війни у соціальному житті.

Зроблено висновки про нагальну потребу модернізації законодавства щодо соціального захисту ветеранів війни з визначенням окремих гарантій забезпечення прав ветеранів війни на соціальний захист та механізму їх реалізації, включно з процедурами оскарження.

Ключові слова: ветеран війни, право на соціальний захист, гарантія, пільга, модернізація, соціальний ризик, проєкт закону, правотворчість.

Trunova Halyna. Social protection guarantees for war veterans: the need to modernize legislation

The article is devoted to the analysis of the problems of the current legislation and law enforcement practice regarding the social protection of war veterans.

The provisions of the current legislation and international legal acts regarding the social protection of combatants are studied. The norms of the Law of Ukraine "On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection", which regulates the constitutional guarantees of ensuring the right of war veterans to social protection, are analyzed. The unsystematic and outdated nature of certain provisions of the said Law is emphasized.

Attention is focused on the terminological problem of replacing the category of "rights" for certain types of social security for war veterans with the category of "exemption". The category of "social exemption" as a type of social security is inherent in the post-Soviet space and is designed to provide the most vulnerable segments of the population with their livelihoods. It is

emphasized that terminological inaccuracies should not affect the possibility of war veterans to exercise their right to social protection.

Draft regulatory legal acts on veteran policy and establishment of job standards for veterans were analyzed, conclusions were drawn and separate recommendations were proposed for their improvement. The experience of other states on social reintegration and employment of veterans was presented. The need to coordinate programs to support employment of war veterans with other programs, strategies of social, economic and environmental development was emphasized.

Attention was focused on the importance of ensuring up-to-date statistics on the needs of war veterans and the functioning of relevant state institutions for data collection. The need to take into account future social risks regarding the needs of war veterans in social housing was also emphasized.

Conclusions were drawn on the urgent need to modernize legislation on social protection of war veterans with the definition of individual guarantees for ensuring the rights of war veterans to social protection and the mechanism for their implementation, including appeal procedures.

Key words: war veteran, right to social protection, guarantee, benefit, modernization, social risk, draft law, lawmaking.

Соціальний захист ветеранів та ветеранок війни є невід'ємним складником суверенітету держави. Визнання внеску в безпеку та оборону країни, забезпечення добробуту та реінтеграція у цивільне життя тих, хто служив у збройних силах, особливо учасників бойових дій, є фундаментальним обов'язком усього українського народу, який втілений у суспільному договорі та закріплений в Основному Законі держави.

Згідно із частиною п'ятою статті 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей. Держава повинна надавати громадянам, які захищають Вітчизну, і членам їхніх сімей особливий статус та забезпечувати додаткові гарантії соціального захисту відповідно до частини п'ятої статті 17 Конституції України як під час проходження служби, так і після її закінчення [1].

Пунктом 74 Рекомендації СМ/Рес(2010)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо прав людини військовослужбовців визначено, що професійним військовослужбовцям збройних сил, які звільняються зі збройних сил, повинні бути надані відповідні пакети преференцій та програми, що готують їх до цивільного життя [2].

Правове регулювання соціального захисту ветеранів та членів їх сімей унормовано законами України: «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993

№ 3551-XII, «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» від 24.03.1998 № 203/98-ВР, «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV, «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-XII, «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни» 16.03.2004 № 1603-IV та іншими нормативно-правовими акти.

Чинне законодавство передбачає понад 40 пільг для ветеранів, проте доступ до них ускладнений бюрократією [3]. До того ж правозастосовна практика свідчить про системну проблему у механізмі реалізації права на соціальний захист ветеранів у повному обсязі. На розгляді адміністративних судів перебуває значна кількість справ, у яких позивачами є ветерани. Це пов'язано з наявністю різних процедурних механізмів реалізації прав ветеранів, а також неоднозначним правозастосуванням суб'єктами владних повноважень [4].

Особливо гостро питання доступу до ефективного соціального захисту ветеранів постало після 24 лютого 2022 року з моменту повномасштабного вторгнення. На сьогодні в Україні за інформацією з відкритих джерел зареєстровано понад 1,3 млн ветеранів війни, а після завершення війни, за прогнозами Міністерства у справах ветеранів, їхня кількість

сягне до 5 млн осіб. Офіційна статистика не враховує членів сімей ветеранів, які потребують соціального захисту.

Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року визначає стратегічною ціллю номер один – відновлення людського капіталу та добробуту ветеранів/ветеранок, членів їх сімей, включно з відновленням здоров'я, забезпеченням працевлаштування та освітою ветеранів та ветеранок, підтримку членів сім'ї, їх економічну незалежність, державні гарантії. Стратегічна ціль номер два – повага та вшанування пам'яті. Стратегічна ціль номер три – визначення участі ветеранів/ветеранок у забезпеченні національної безпеки та обороноздатності [5].

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-XII (далі – Закон № 3551), який був ухвалений ще у 1993 році та розрахований на старше покоління – ветеранів Другої світової війни, оперує категорією «пільга» у питанні забезпечення гарантій соціального захисту ветеранів війни. Так, у статті 12 розділу третього Закону № 3551 «Пільги ветеранам війни та гарантії їх соціального захисту» закріплений перелік пільг учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них, який за змістом включає права ветеранів війни на пільги (75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами та ін., пільги зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету та ін.), соціальну допомогу (разова грошова виплата до Дня незалежності та ін.), медичні послуги (щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів та ін.), забезпечення житлом (першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва та ін.), професійне навчання (державна цільова підтримка для здобуття професійної освіти та ін.), соціальні послуги (позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту

населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цим ветераном війни та ін.).

Відзначимо, що у тексті Закону № 3551 спостерігається певна непослідовність закріплення прав ветеранів війни. Так, право на безоплатну правничу допомогу щодо питань, пов'язаних із соціальним захистом ветеранів війни, закріплено в заключних положеннях Закону. До того ж частина гарантованих Законом № 3551 пільг давно вже втратила актуальність. Наприклад, позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів або ж першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту. Також більшість пільг оперує прислівником «позачергово», який є своєрідним віддзеркаленням радянського минулого.

На нашу думку, у контексті забезпечення гарантій соціального захисту ветеранів війни повинно йтися не про пільги, а про права, адже гарантії соціального захисту передбачають закріплення в законодавстві прав на окремі види соціального забезпечення, а також механізму реалізації цих прав, включно з правом на оскарження.

Як стверджує В.М. Андріїв, пільги слід відрізнити від поняття «гарантії», під якими розуміють систему юридичних, економічних, організаційних, моральних, політичних умов, передумов, способів, засобів, що створюють рівні можливості для особистості в реалізації її інтересів, прав і свобод [6, с. 10].

Категорія «соціальна пільга» як вид соціального забезпечення притаманна пострадянському простору та покликана забезпечувати найбільш вразливі верстви населення для їх життєзабезпечення. Законодавство про пільги сформовано переважно на початку дев'яностих років з метою захисту населення від економічної нестабільності [7]. У тлумачному словнику української мови пільга визначається як повне або часткове звільнення від дотримання встановлених законом загальних правил, вико-

нання яких-небудь обов'язків, великодушне, не дуже суворе ставлення до чиєї-небудь провини, полегшення [8]. В міжнародних нормативно-правових актах не передбачено такого виду допомоги, адже соціальний захист повинен забезпечувати гідний рівень існування людини. Як правило, вживається термін "benefit" – користь, перевага, яка щось вам дає [9], а також щось, що дає добрі або корисні результати чи ефекти, або сприяє благополуччю [10].

На наше переконання, законодавець підмінює права ветеранів війни на соціальний захист у вигляді соціальної допомоги, соціальних послуг та інших складників права на соціальне забезпечення виключно категорією «пільга».

Визначення термінів повинне відповідати їхньому змісту, що міститься в офіційній діловій мові, спеціальних науках та чинному законодавстві, а також має бути однаковим у всьому тексті закону. Якщо термінологія закону не відповідає загальноновживаному її розумінню і обмежується лише певним законом, то у проєкті дається відповідне застереження [11].

Однак зазначені термінологічні неточності не повинні впливати на реалізацію права ветеранів війни на соціальний захист. У зв'язку з цим справедливою є позиція Г.І. Чанишевої щодо визначення соціальної пільги як передбаченого законодавством надання додаткових прав, повне або часткове звільнення від виконання окремих обов'язків у зв'язку з особливим соціальним статусом особи або специфікою її професійної діяльності [12, с. 59]. На нашу думку, зазначена дефініція сформована вченою з огляду на зміст чинного законодавства. Однак у процесі реформування така термінологічна невизначеність та плутанина повинна бути виправлена, посприяти цьому повинен Закон України «Про правотворчість» від 24.08.2023 № 3354-IX.

Нині Міністерством у справах ветеранів України розроблено проєкт Закону України «Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок російсько-української війни, ветеранів/ветеранок, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих)

Захисників та Захисниць України», яким пропонується визначити на законодавчому рівні мету, завдання та принципи державної ветеранської політики, правовий статус ветеранів/ветеранок, ветеранів/ветеранок, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, встановити види підтримки, яка надається цим категоріям осіб для забезпечення їх гідного життя, шани та поваги до них у суспільстві [13].

Аналіз тексту зазначеного законопроєкту свідчить про можливі позитивні системні зміни у соціальному захисті ветеранів війни. Водночас положення проєкту потребують доопрацювання щодо деталізації гарантій забезпечення права ветеранів війни на соціальний захист, встановлення механізмів реалізації прав. До того ж необхідно забезпечити термінологічне узгодження положень проєкту з нормами чинного законодавства та Конституцією України. Зокрема, термін «соціальний захист» у тексті проєкту відсутній, натомість ідеться про «державну підтримку». Необхідно також виключити положення, якими дублюються права з інших нормативно-правових актів, гарантовані всім громадянам нашої держави, зокрема у сфері охорони здоров'я.

Зауважимо, що нещодавно був прийнятий Закон України «Про ветеранське підприємництво», який сприятиме економічній незалежності та соціальній безпеці ветеранів війни.

Також на розгляді законодавця перебувають декілька проєктів законів щодо встановлення нормативів робочих місць ветеранам війни.

Згідно із даними Звіту «Працевлаштування ветеранів та ветеранок: бар'єри та адаптаційні виклики» квітень–травень 2025 року, більше половини опитаних ветеранів та ветеранок стикнулися з перешкодами під час працевлаштування (57%) [14]. Зазначене свідчить про нагальну актуальність і затребуваність встановлення нормативів робочих місць для ветеранів та ветеранок під час працевлаштування на законодавчому рівні.

Принагідно зауважимо, що у зазначеному Звіті проаналізовано навички, які допомагають ветеранам працевлашту-

ватися та працювати. Професійні навички та досвід військових – це цінний капітал, нові ідеї та інновації для розвитку економіки країни. Це питання потребує детального аналізу та популяризації. Зокрема, роботодавці у разі оголошення вакансій можуть висувати вимоги до претендентів саме з урахуванням певних загальних критеріїв щодо навичок, здобутих на військовій службі, які є надзвичайно затребуваними в цивільному житті. Цікавим є досвід Ізраїлю щодо позитивного впливу ветеранів ЦАХАЛ на розвиток високих технологій промисловості в Ізраїлі [15, с. 34–38]. Зазначене вимагає скоординованої роботи із соціальними партнерами та вироблення узгодженої позиції.

Встановлення нормативів робочих місць (квотування або ж встановлення цілей щодо працевлаштування) для соціальної реінтеграції ветеранів/ветеранок у цивільне життя – це стала практика у світі.

Історично витоки встановлення нормативів робочих місць (квотування) сягають початку ХХ століття та виникли за часів Першої світової війни, коли в Німеччині та Австрії були прийняті правила та закони, які сприяли інтеграції поранених солдатів. Пропозиції щодо резервування робочих місць для ветеранів з інвалідністю через системи квот уперше обговорювалися на міжнародній конференції між союзниками в 1920 році, яка рекомендувала національним урядам ухвалити законодавство, яке б зобов'язувало державних і приватних роботодавців наймати колишніх солдатів з інвалідністю. Комітет експертів, який зібрався в 1923 році під егідою МОП, підтримав використання юридичних зобов'язань для сприяння працевлаштуванню колишніх солдатів з інвалідністю і запропонував, щоб роботодавці, які мали визначену кількість працівників, охоплювалися законодавством, з винятками для тих, хто зазнав певних труднощів. Звільнені роботодавці або ті, хто не досяг цільового відсотка, зобов'язані були сплатити збір або штраф [16].

Нині у багатьох країнах світу наявні різні програми щодо соціальної реінтеграції та працевлаштування ветеранів. У США Законом про переваги ветеранів

1944 року (the Veterans' Preference Act of 1944) передбачені преференції для ветеранів під час працевлаштування. Так, станом на вересень 2024 року понад 700 000 ветеранів працювали в різних федеральних департаментах і відомствах США, що становить майже чверть усіх цивільних працівників федерального уряду [17]. Згідно з канадською Національною стратегією зайнятості ветеранів, державна служба визначена як лідер з працевлаштування для ветеранів [18]. У Великій Британії передбачені преференції для ветеранів під час працевлаштування на державну службу, а також стимули для роботодавців у пільгах щодо страхування [19].

Позитивно оцінюючи законодавчі ініціативи, що викладені в проєктах законів реєстр. № 13180 від 17.04.2025 та реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 (альтернативний), відзначимо, що альтернативний проєкт закону реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 містить більш ґрунтовні пропозиції та механізми реалізації нормативів робочих місць для працевлаштування учасників бойових дій. На відміну від проєкту реєстр. № 13180, альтернативним законопроектом вносяться зміни до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який є спеціальним нормативно-правовим актом та визначає правовий статус ветеранів війни.

Заразом аналіз проєкту закону реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 викликає певні міркування. Так, положеннями законопроекту реєстр. № 13180-1 одним із напрямів підтримки працевлаштування учасників бойових дій визначається, зокрема, організація та фінансування професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки учасників бойових дій для забезпечення їх працевлаштування. Водночас проєктом закону не передбачено завершених механізмів реалізації зазначених положень. Не визначено узгодженої позиції з положеннями Законів України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI та «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 № 4312-VI.

Також необхідно узгоджувати відповідні положення щодо підтримки пра-

цевлаштування учасників бойових дій з іншими програмами і стратегіями соціального, економічного та екологічного розвитку та сприяти їм. На нашу думку, варто розглянути питання нормативів робочих місць для ветеранів у взаємозв'язку зі Стратегією національної оборони і сумісними сферами питань; проаналізувати питання про доцільність встановлення підвищених нормативів робочих місць для ветеранів у сфері державної служби, пов'язаної з оборонною та правоохоронною сферою, або ж встановити додаткові преференції для ветеранів/ветеранок війни під час прийняття на роботу у зазначеній сфері.

Важливим аспектом у процесі вдосконалення законодавства у сфері соціального захисту ветеранів є знання про фактичну зайнятість, доходи, наявність житла, інвалідність, потреби та проблеми з реалізацією гарантованих прав. За твердженням Тарака Шаха, спеціаліста в галузі даних Групи з аналізу даних прав людини ООН, дані допомагають виявити цикли чи закономірності, сформовані через порушення прав людини [20].

Частково інформація доступна завдяки даним Єдиного державного реєстру ветеранів війни. Також аудит та аналітику потреб ветеранів здійснює Український ветеранський фонд при Мінветеранів та ветеранські організації. Водночас наявність системної статистичної інформації щодо потреб ветеранів допоможе краще зрозуміти напрями розвитку ветеранської політики та вдосконалити чинне законодавство. Наприклад, у США створено Національний центр аналізу та статистики щодо ветеранів при Міністерстві у справах ветеранів для збору, перевірки, аналізу та поширення ключової статистики щодо ветеранського населення США та ветеранських програм для підтримки діяльності з планування, аналізу та прийняття рішень [21]. Збір та аналіз актуальної та повної статичної інформації щодо потреб ветеранів війни дозволить координувати ветеранську політику, реформувати законодавство, покращити доступ та ефективність соціального захисту ветеранів.

Надзвичайно важливим аспектом реалізації конституційних прав ветеранів

війни є забезпечення прав ветеранів на повагу до честі і гідності, справедливе та ввічливе ставлення. У відповідності до Звіту «Стигматизація ветеранів і ветеранок: ситуація в Україні та досвід США» 2025 опитування свідчать як про негативне, так і про позитивне ставлення населення до ветеранів. Серед негативних емоційних реакцій відзначали страх та агресію через стереотипне очікування деструктивної поведінки від ветеранів, зокрема під час працевлаштування. Це нерідко є причиною приховування свого статусу ветеранами та ветеранками, аби уникнути пов'язаних з цим конфліктів, та спричиняти відокремлення ветеранів та ветеранок від решти населення. Відзначається, що небезпеки стигматизації ветеранів можуть мати вплив не лише на них самих, а й на державу загалом [22]. Соціальний захист ветеранів війни повинен включати розробку державних програм, спрямованих на боротьбу з проявами будь-якої дискримінації і стигматизації ветеранів війни, включаючи інформаційно-просвітницьку роботу з населенням.

Відзначимо, що порівняльний аналіз потенційних соціальних ризиків щодо ветеранів війни свідчить про високу ймовірність ризику безпритульності серед ветеранів війни в інших країнах. Так, у США у 2024 році 32 882 ветерани були визначені безпритульними, що є найнижчою кількістю з початку 2009 року [23]. В Україні нині катастрофічні проблеми з житловим фондом внаслідок воєнної агресії. У зв'язку з цим, враховуючи можливі ризики, потрібно реалізувати державні програми для ветеранів війни щодо забезпечення доступним та соціальним житлом з метою реалізації права на житло як складника соціального захисту, а також захисту від ризику безпритульності або можливості його настання.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати нагальну необхідність модернізації законодавства щодо гарантій соціального захисту ветеранів війни відповідно до частини 5 статті 17 Конституції України шляхом внесення змін і доповнень до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Потрібно

визначити ключові гарантії соціального захисту ветеранів війни, зокрема, шляхом конкретизації окремих прав ветеранів війни щодо поваги до честі і гідності, охорони здоров'я, професійного навчання та працевлаштування, а також окремих видів соціального забезпечення, включно з механізмом реалізації права на житло

з метою забезпечення доступного та ефективного соціального захисту ветеранів війни. Модернізація законодавства щодо соціального захисту ветеранів війни потребує достовірної статичної інформації щодо потреб ветеранів війни, а також виявлення потенційних соціальних ризиків для ветеранів війни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рішення Конституційного Суду України від 18 грудня 2018 року № 12-п/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-18#Text>.
2. CM/Rec(2010)4 – Recommendation of the Committee of Ministers to member states on human rights of members of the armed forces (Adopted by the Committee of Ministers on 24 February 2010 at the 1077th meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf8ef>.
3. Рекомендації учасників слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему: «Соціальний захист ветеранів війни та осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 19.09.2022 р. URL: <https://komspip.rada.gov.ua/uploads/documents/31750.pdf>.
4. Збірник правових позицій Верховного Суду щодо захисту прав ветеранів АТО та ООС. Громадська організація «Громадянський центр правових ініціатив». Одеса, 2021. 100 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/FBA_LCI_Centre_2022.pdf.
5. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>.
6. Андріїв В. Поняття та сутність пільги як правової категорії. *Юридичні науки*. 2018. № 1 (106). С. 7–11.
7. Про схвалення Стратегії упорядкування системи надання пільг окремим категоріям громадян до 2012 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 № 594-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/594-2009-%D1%80#Text>.
8. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <https://sum.in.ua/s/piljgha>.
9. Oxford Learner's Dictionaries. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/us/definition/english/benefit_1?q=benefit.
10. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/benefit>.
11. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки : методичні рекомендації. Апарат Верховної Ради; Правила, Рекомендації від 01.06.2006. Видання четверте, виправлене і доповнене. Київ. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0002451-06?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B2>.
12. Чанишева Г.І. Соціальні пільги: поняття, правова природа, класифікація. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 3. С. 55–59. С. 59.
13. Проект Закону України «Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок російсько-української війни, ветеранів/ ветеранок, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України». URL: <https://mva.gov.ua/gromadskosti/category/193-consultations-with-the-public/proekt-zakonu-ukraini-pro-osnovni-zasadi-derzhavnoi-veteranskoj-politiki-schodo-veteraniv--veteranok-rosiysko-ukrainskoi-viyni-veteraniv--veteranok-yaki-maut-osoblivi-zaslugi-pered-batkivschinou-chleniv-ih-simey-chleniv-simey-zagiblih-pomerlih-zahisnikiv-ta-zahisnits-ukraini>.
14. Звіт «Працевлаштування ветеранів та ветеранок: бар'єри та адаптаційні виклики» квітень–травень 2025 року. Український ветеранський фонд. Мінветеранів.

URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/Pratsevashtuvannia_veteraniv_ta_veteranok_bariery_ta_adaptatsiyni.pdf.

15. Cistulli M. Israeli Defense Force Veteran Reintegration: why does the veteran reintegration system work so well in Israel. *London School of Economics Undergraduate Political Review*. 2023. 6(1). P. 30–52. URL: <https://upr.lse.ac.uk/articles/75/files/65123c48eae98.pdf>.

16. Thornton P. Employment Quotas, Levies And National Rehabilitation Funds For Persons With Disabilities: Pointers For Policy And Practice. ILO. 1998. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_106625.pdf.

17. VetSuccess Serving the Displaced Federal Workforce: How Federal Layoffs Are Impacting the Veteran Workforce. URL: <https://www.americanvetgroup.com/how-federal-layoffs-are-impacting-the-veteran-workforce>.

18. Canada launches first strategy to support Veteran employment. URL: <https://www.veterans.gc.ca/en/about-vac/our-values/national-veterans-employment-strategy/national-veterans-employment-strategy>.

19. Employment schemes for veterans. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/employment-schemes-for-veterans>.

20. Better data collection bolsters human rights of marginalised people. UN. 16 February 2022. URL: <https://www.ohchr.org/en/stories/2022/02/better-data-collection-bolsters-human-rights-marginalised-people>.

21. National Center for Veterans Analysis and Statistics. URL: <https://www.va.gov/vetdata/>.

22. Звіт «Стигматизація ветеранів і ветеранок: ситуація в Україні та досвід США». Український ветеранський фонд. 2025. URL: <https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2025/04/Styhmazyatsiia-veteraniv-i-veteranok.pdf>.

23. Veteran Homeless Rate Dropped by 8% in 2024, Bucking National Trend. URL: <https://www.military.com/daily-news/2024/12/27/veteran-homeless-rate-dropped-8-2024-bucking-national-trend.html>.

Стаття надійшла у редакцію: 20.08.2025

Стаття прийнята: 05.09.2025

Опубліковано: 27.10.2025

